

Oponentský posudek rigorózní práce

Mgr. František Koreš, Paměti Přibíka a Jana Bukovanských Pintů z Bukovan, Filozofická fakulta Jihočeské univerzity V Českých Budějovicích, Historický ústav, České Budějovice 2018, 335 s. včetně příloh.

Předkládaná rigorózní práce Mgr. Františka Koreše představuje další z řady kvalifikačních prací věnovaných nižší šlechtě, jež v posledních letech vznikají na Historickém ústavu Jihočeské univerzity. V daném případě je věnována prakticky neznámým předbělohorským rytířům, Přibíkovi Bukovskému Pintovi z Bukovan a jeho synu Janovi. Stěžejním základem, z něhož vychází text celé práce, tvoří paměti obou rytířů, jež jsou součástí Liber variegatus, rodopisných poznámek uložených ve Sbirce rukopisů a starých tisků Národní knihovny ČR, jejichž kritická edice je připojena v druhé části práce. Právě od tohoto pramene, vzhledem k jeho charakteru, se odvíjí i obsahová struktura, kdy v úvodní kapitole se autor zaměřuje na přehlednou analýzu pramenů osobní povahy, jejich místo v evropské historiografii, hlavní pozornost pak věnuje otázkám metodologickým, v této souvislosti zejména kronikám, pamětem a deníkům, stranou pozornosti neponechává ani další typy ego-dokumentů. Ve svém rozboru (který byl v prakticky totožné podobě publikován již v loňském roce – viz s. 7, pozn. 2) se opírá o důkladnou znalost literatury jak domácí, tak zahraniční. Při vědomí obsáhlosti tématu a zaměření na nižší předbělohorskou šlechtu je v rámci předkládané analýzy ke zvážení zařazení, resp. doplnění informace o cestovních denících jako specifickém prameni osobní povahy (včetně stěžejních edic vydaných v nedávné době, jako např. Jiřím Kubešem zpřístupněného cestovního deníku Kryštofa Václava z Nostic z let 1648–1712 či Zdeňkem Hojdou editovaného deníku Heřmana Jakuba Černína z let 1678–1682). Uvedené doplnění je na místě zvláště uvádí-li autor deníky bližší neidentifikovaného syna Diviše Dvoreckého z Dvorců, Šťastného Václava Pětipeského z Chýš a Egrberku či zápisky Heřmana Černína z Chudenic (viz s. 13).

Jádrem práce (v její monografické části) jsou kapitoly dva až sedm, v nichž se autor věnuje postupně dějinám rodu Bukovanských Pintů z Bukovan od počátku 14. století do třicátých let 16. století, poté následuje obsáhlá třetí kapitola, nazvaná Rytířský hospodář Přibík Bukovanský Pinta z Bukovan. V ní autor zevrubně rozebírá otázky spojené se správou rodového majetku v nejširších souvislostech, vzhledem k rodinným tradicím, zázemí, společenským událostem i aktuálním poměrům. Je to nejen rozsáhlost kapitoly, ale především s ohledem k jejímu obsahu, kde zmiňuje v kontextu s uvedeným nejen další členy širší rodiny, od počátku Přibíkova zapojení se do hospodaření na rodových statcích si všímá otázek ekonomického charakteru v kontextu dobových společensko-politických událostí, zaměřuje se i na celou řadu dalších dílčích otázek, by bylo vhodné pro větší přehlednost vložit mezititulky, resp. členění této části textu na drobnější podkapitoly.

Při líčení Přibíkových aktivit a sledování stanovených zájmových okruhů jsou autorovi primárním zdrojem informací právě Přibíkem založené paměti (ve vedení zápisů pokračoval po jeho smrti nejstarší syn Jan), jejichž výpověď autor ověřuje, doplňuje, zařazuje do širšího kontextu nejen na základě literatury, ale zejména vychází z důkladného studia pramenů centrální i regionální provenience.

Pokud jde o hlavní okruhy Příbíkových zájmů a aktivit, odrážejících se v pamětech, ty jsou předmětem dalších kapitol. Nedílnou součástí života urozených tvořilo důkladné osvojení si bojového umění. Válečnické zkušenosti, schopnosti a úspěchy přispívaly k formování šlechty, z jejíhož povědomí válka nejen nikdy nevytlačila, ale ani se nemohla zcela vytratit. Nejinak tomu bylo i u Bukovanských a konkrétně u Příbíka. To, jak vnímal válečnickou minulost svého rodu, jak se ztotožňoval nejen on, ale obecně zástupci nižší šlechty se svými udatnými předky, přesněji s jejich skutky, ale i to, jakým způsobem se stavěli k aktuálnímu vojenskému nebezpečí a ke své účasti v boji či k aktivnímu zapojení svých synů, je náplní další kapitoly, v níž kromě pamětí vychází Mgr. Koreš především z dochované korespondence.

Zcela zásadní kapitolou v životě bukovanských rytířů byla jejich role jako věřitelů vlivných šlechtických rodin na území jihočeského dominia, především samotných pánů rožmberského domu. Ač jsou prameny dochovány v omezeném rozsahu, zejména pak pokud jde o prameny primární povahy (dlužní úpisy), je to opět zvláště korespondence, která alespoň dílčím způsobem nahrazuje jejich absenci a umožňuje nahlédnout do finančního podnikání nižší šlechty způsobem, jaký představil autor v další části svého textu. Zatímco prameny finančního charakteru, včetně uvedených dluhopisů, by nám poskytly nepochybně mnohem více konkrétních informací k vlastnímu peněžnímu hospodaření jednotlivých osob, jejich prostřednictvím bychom získali přesnější obraz finanční bilance, je to právě korespondence, která podhaluje zcela jinou tvář peněžního světa, a to jakým způsobem probíhala konkrétní jednání, co se odehrávalo na jejich pozadí, s jakými myšlenkami, obavami apod. se vyrovnávali věřitelé.

Zatímco ve výše uvedených kapitolách vystupoval jako hlavní osoba Příbík, kapitola šestá je zaměřena na osobnost jeho syna Jan, pozdějšího místopísaře Království českého. Právě Janovo profesní směřování, jeho úspěšně se rozvíjející kariéra, provázená povýšením do panského stavu, zájem o úřední činnost a d. je hlavním tématem dané části textu. A jako již bylo uvedeno u kapitoly třetí, tak i v této by bylo nanejvýš vhodné zařazení mezititulků pro přehlednější textu. Závěrečná kapitola monografické části je pak jakýmsi epilogem, sumarizací osudů rodu Bukovanských v pobělohorské době.

Pokud jde o první část textu, odráží autorovu vysokou erudici při práci nejen s literaturou, ale především s archivními prameny, kdy nepomíjí žádný z možných zdrojů informací. Přehled použitých pramenů – nevydaných i vydaných je nadto zpracován velmi pečlivě. Drobná formální opomenutí (stránkové odkazy v poznámkovém aparátu, např. s. 16, pozn. 53 a 55, s. 37, pozn. 166, 167 a d.) jsou zcela marginálního rázu. Pokud by práce měla být publikována (což rozhodně doporučuji), bylo by vhodné doplnit citace o vydané práci tam, kde jsou citovány ještě pouze v nepublikované podobě práce disertační (např. Markéta Novotná, s. 29, pozn. 116) a jejich doplnění do seznamu literatury a zvážit doplnění textu (včetně literatury) u rozboru pramenů osobní povahy, jak je uvedeno výše.

Druhou část práce, tvoří edice pamětí Bukovanských Píntů z Bukovan. Ta je opatřena pečlivě zpracovaným úvodem, v němž autor seznamuje čtenáře s okolnostmi vzniku pramene, se stavem jeho dochování i dosavadním využitím v historiografii. Nedílnou součástí je popis rukopisu a aplikované ediční zásady. Co se týká kodikologického popisu rukopisu, bylo by

vhodné doplnění o rozměry, vazbu, případné restaurátorské zásahy, dále upřesnit informaci, zda je paginace původní, doplnit údaje o psací látce. Vzhledem k tomu, že na psaní textu se podílelo více pisatelů, doporučuji prohloubit paleografický rozbor, tzn. pro případ publikování textu doplnit o bližší charakteristiku jednotlivých písářských rukou. K vlastní edici by bylo vhodné připojit rejstřík, pro lepší ilustraci pramene rovněž zařadit do přílohy ukázkou z editovaných pamětí.

Závěr: předkládaná práce vychází z důkladného studia archivních pramenů, je podložena autorovou znalostí problematiky v nejširších souvislostech. Je psána kultivovaným jazykem, po formální stránce s minimálními výhradami. Výše uvedené poznámky jsou především podnětem ke zvážení a doplnění, pokud by práce byla zařazena do edičního plánu a vydána v ediční řadě Prameny k českým dějinám 16.–18. století. Práce zcela splňuje (ba překračuje) nároky kladené na práci rigorózní, doporučuji ji k obhajobě.

Doc. PhDr. Ivana Ebelová, CSc.

V Praze dne 15. června 2018